ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 3ης Σεπτεμβρίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 2001/29/ΕΚ — Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα — Δικαίωμα αναπαραγωγής — Εξαιρέσεις και περιορισμοί — Έννοια της “παρωδίας” — Αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-201/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το hof van beroep te Brussel (Βέλγιο) με απόφαση της 8ης Απριλίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Απριλίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Johan Deckmyn,

Vrijheidsfonds VZW

κατά

Helena Vandersteen,

Christiane Vandersteen,

Liliana Vandersteen,

Isabelle Vandersteen,

Rita Dupont,

Amoras II CVOH,

WPG Uitgevers België,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, A. Borg Barthet και M. Safjan, προέδρους τμήματος, A. Rosas, Γ. Αρέστη, D. Šváby, A. Prechal (εισηγήτρια), C. Vajda και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Ιανουαρίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο J. Deckmyn, εκπροσωπούμενος από τον B. Siffert, advocaat,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J.-C. Halleux και C. Pochet,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την J. Samnadda καθώς και εκπροσωπούμενη από τους F. Wilman και T. van Rijn,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Μαΐου 2014,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, των J. Deckmyn και Vrijheidsfonds VZW (στο εξής: Vrijheidsfonds), σωματείου μη κερδοσκοπικού σκοπού, και, αφετέρου, κληρονόμων του W. Vandersteen, δημιουργού των ιστοριών κόμικ *Suske en Wiske* (στη γαλλική γλώσσα *Bob et Bobette*), καθώς και κατόχων των δικαιωμάτων επί των εν λόγω έργων (στο εξής: Vandersteen κ.λπ.), με αντικείμενο τη διανομή από τον J. Deckmyn ενός ημερολογίου το οποίο αναπαριστά σχέδιο (στο εξής: επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο) παρόμοιο με σχέδιο απεικονιζόμενο στο εξώφυλλο ενός εκ των επεισοδίων της σειράς *Suske en Wiske*.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Στην αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2001/29 προβλέπεται ότι:

«Η προτεινόμενη εναρμόνιση θα συμβάλει στην υλοποίηση των τεσσάρων ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς και βασίζεται στο σεβασμό των θεμελιωδών αρχών του δικαίου, ιδίως δε της ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης της διανοητικής ιδιοκτησίας, της ελευθερίας της έκφρασης και του δημόσιου συμφέροντος.»

4 Η αιτιολογική σκέψη 31 της ως άνω οδηγίας έχει ως εξής:

«Πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία περί τα δικαιώματα και τα συμφέροντα μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων, καθώς και μεταξύ αυτών και των χρηστών προστατευομένων αντικειμένων [...]».

5 Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Εξαιρέσεις και περιορισμοί», ορίζει στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3 [, με τίτλο, αντιστοίχως, "Δικαίωμα αναπαραγωγής" και "Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό και δικαίωμα διάθεσης άλλων αντικειμένων στο κοινό"], στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

ια) χρήση για γελοιογραφία, παρωδία ή μίμηση·

[...]».

Το βελγικό δίκαιο

6 Το άρθρο 22, παράγραφος 1, του νόμου της 30ής Ιουνίου 1994 περί δικαιωμάτων του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων (*Belgisch Staatsblad*, 27 Ιουλίου 1994, σ. 19297) ορίζει ότι:

«Όταν το έργο δημοσιοποιείται με νόμιμο τρόπο, ο δημιουργός δεν μπορεί να απαγορεύσει:

[...]

6° τις γελοιογραφίες, παρωδίες ή μιμήσεις, λαμβανομένων υπόψη των χρηστών ηθών ·

[...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

7 Ο J. Deckmyn είναι μέλος του Vlaams Belang, ενώ το Vrijheidsfonds έχει κατά το καταστατικό του σκοπό μη επιδιώκοντα το κέρδος, αλλά συνιστάμενο στη χρηματοοικονομική και υλική υποστήριξη του ως άνω πολιτικού κόμματος.

8 Στις εορταστικές εκδηλώσεις που διοργάνωσε η πόλη της Γάνδης (Βέλγιο) στις 9 Ιανουαρίου 2011 για το νέο έτος, ο J. Deckmyn διένειμε ημερολόγια του έτους 2011 όπου αναγραφόταν ότι ο ίδιος ήταν ο υπεύθυνος εκδότης τους. Στο εξώφυλλο των ημερολογίων αυτών απεικονιζόταν το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο.

9 Το σχέδιο αυτό ήταν παρόμοιο με το εικονιζόμενο στο εξώφυλλο του επεισοδίου του κόμικ *Suske en Wiske* με τίτλο «De Wilde Weldoener» (Ο καταναγκαστικός ευεργέτης), το οποίο δημιουργήθηκε το 1961 από τον W. Vandersteen και του οποίου η έκδοση στη γαλλική γλώσσα φέρει τον τίτλο «La tombe hindoue». Το δεύτερο αυτό σχέδιο απεικόνιζε έναν από τους κύριους χαρακτήρες του εν λόγω επεισοδίου, ο οποίος έφερε λευκό χιτώνα και σκόρπιζε κέρματα σε διάφορα πρόσωπα τα οποία προσπαθούσαν να τα μαζέψουν. Στο επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο, ο χαρακτήρας αυτός έχει αντικατασταθεί από τον δήμαρχο της πόλης της Γάνδης και τα πρόσωπα που μαζεύουν τα κέρματα έχουν αντικατασταθεί από έγχρωμα άτομα με καλυμμένο πρόσωπο.

10 Εκτιμώντας ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο και η παρουσίασή του στο κοινό συνιστούσαν προσβολή των αντίστοιχων δικαιωμάτων τους δημιουργού, οι Vandersteen κ.λπ. άσκησαν αγωγή κατά των J. Deckmyn και Vrijheidsfonds ενώπιον του rechtbank van eerste aanleg te Brussel (πρωτοδικείου των Βρυξελλών), το οποίο υποχρέωσε τους εναγομένους να παύσουν, επί ποινή προστίμου, κάθε χρήση του σχεδίου αυτού.

11 Ενώπιον του επιληφθέντος δικαστηρίου κατόπιν ασκήσεως εφέσεως κατά της πρωτοδίκως εκδοθείσας αποφάσεως, οι J. Deckmyn και Vrijheidsfonds υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο αποτελεί πολιτική γελοιογραφία, εμπίπτουσα στην έννοια της παρωδίας η οποία είναι επιτρεπτή δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, σημείο 6°, του νόμου της 30ής Ιουνίου 1994 περί δικαιωμάτων του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων.

12 Οι Vandersteen κ.λπ. αμφισβητούν την ερμηνεία αυτή, καθόσον, κατά την άποψή τους, η παρωδία πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες δεν συντρέχουν εν προκειμένω, δηλαδή να επιτελεί επικριτική λειτουργία, να είναι αυταπόδεικτο ότι είναι πρωτότυπη, να έχει χιουμοριστικό πνεύμα, να έχει σκοπό να σαρκάσει το πρωτότυπο έργο και να μη δανείζεται από το πρωτότυπο έργο περισσότερα μορφολογικά στοιχεία απ' ό,τι είναι αυστηρώς αναγκαίο για την παρωδία. Στο πλαίσιο αυτό, προσάπτουν επίσης στο επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο ότι μεταδίδει ένα εισάγον δυσμενείς διακρίσεις μήνυμα, καθώς οι χαρακτήρες οι οποίοι, στο πρωτότυπο έργο, μαζεύουν τα πεταμένα κέρματα, έχουν αντικατασταθεί στο επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο από έγχρωμα άτομα με καλυμμένο πρόσωπο.

13 Υπό τις συνθήκες αυτές, το hof van beroep te Brussel αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι η έννοια "παρωδία" αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, πρέπει μια παρωδία να πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις ή να έχει τα ακόλουθα γνωρίσματα:

— να έχει δικό της πρωτότυπο χαρακτήρα (πρωτοτυπία)·

— και μάλιστα κατά τέτοιον τρόπο ώστε η παρωδία εύλογα να μη μπορεί να αποδοθεί στον δημιουργό του πρωτότυπου έργου·

— να έχει σκοπό να κάνει χιούμορ ή να [διακωμωδήσει], ανεξαρτήτως του αν η κριτική, που ενδεχομένως ασκείται εν προκειμένω, αγγίζει το πρωτότυπο έργο ή κάτι άλλο ή κάποιον άλλον·

— να αναφέρει την πηγή του παρωδούμενου έργου;

3) Πρέπει ένα έργο να πληροί και άλλες προϋποθέσεις ή να έχει και άλλα γνωρίσματα για να μπορέσει να χαρακτηριστεί ως παρωδία;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

14 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, από τις επιταγές τόσο της ενιαίας εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας προκύπτει ότι το γράμμα διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που δεν περιέχει ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της εννοίας και του περιεχομένου της πρέπει κανονικά να ερμηνεύεται, σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο, με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή και τον σκοπό που επιδιώκει η οικεία κανονιστική ρύθμιση (απόφαση Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

15 Από την ως άνω νομολογία προκύπτει ότι ο όρος «παρωδία», που περιλαμβάνεται σε διάταξη ανήκουσα σε οδηγία η οποία δεν περιέχει παραπομπή στην εθνική νομοθεσία, πρέπει να θεωρείται ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης και να ερμηνεύεται ενιαία εντός αυτής (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση Padawan, EU:C:2010:620, σκέψη 33).

16 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από τον δυνητικό χαρακτήρα της εξαιρέσεως του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29. Πράγματι, ερμηνεία κατά την οποία τα κράτη μέλη που έχουν εισαγάγει την εξαίρεση αυτή είναι ελεύθερα να καθορίσουν τις παραμέτρους της κατά τρόπο μη εναρμονισμένο, ο οποίος μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το κράτος μέλος, θα ήταν αντίθετη προς τον σκοπό της εν λόγω οδηγίας (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις Padawan, EU:C:2010:620, σκέψη 36, και ACI Adam κ.λπ., C-435/12, EU:C:2014:254, σκέψη 49).

17 Κατά συνέπεια, στο πρώτο υποβαλλόμενο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29 έννοια της «παρωδίας» αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

18 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο ως προς τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εννοείται η σχετική με την παρωδία εξαίρεση, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29. Ειδικότερα, ερωτά αν η έννοια της παρωδίας εξαρτάται από τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων, τις οποίες απαριθμεί στο δεύτερο ερώτημά του.

19 Υπενθυμίζεται ότι, ελλείψει οποιουδήποτε ορισμού στην οδηγία 2001/29 της έννοιας της παρωδίας, η σημασία και το περιεχόμενο της έννοιας αυτής πρέπει να καθορίζονται, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με το σύνηθες νόημά της στην καθημερινή γλώσσα, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου αυτή χρησιμοποιείται και των σκοπών που επιδιώκει η ρύθμιση στην οποία εντάσσεται (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση Diakité, C-285/12, EU:C:2014:39, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

20 Όσον αφορά το σύνηθες νόημα του όρου «παρωδία» στην καθημερινή γλώσσα, γίνεται δεκτό, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 48 των προτάσεών του, ότι ουσιαστικά χαρακτηριστικά της παρωδίας είναι, αφενός, ότι αναφέρεται σε υφιστάμενο έργο, εμφανίζοντας παραλλήλως αντιληπτές διαφορές σε σχέση με αυτό, και, αφετέρου, ότι συνιστά εκδήλωση χιούμορ ή διακωμωδήσεως.

21 Δεν απορρέει ούτε από το σύνηθες νόημα του όρου «παρωδία» στην καθημερινή γλώσσα ούτε εξάλλου, όπως ορθώς υποστηρίζουν η Βελγική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από το περιεχόμενο του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, ότι η έννοια αυτή υπόκειται σε προϋποθέσεις, όπως αυτές τις οποίες το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει στο δεύτερο ερώτημά του, σύμφωνα με τις οποίες η παρωδία πρέπει να έχει δικό της πρωτότυπο χαρακτήρα, πέραν του να παρουσιάζει αντιληπτές διαφορές σε σχέση με το παρωδούμενο πρωτότυπο έργο, πρέπει να μπορεί εύλογα να αποδοθεί σε πρόσωπο άλλο από τον δημιουργό του πρωτότυπου έργου, πρέπει να αφορά το ίδιο το πρωτότυπο έργο ή πρέπει να αναφέρει την πηγή του παρωδούμενου έργου.

22 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, το οποίο προβλέπει εξαίρεση από τα κατά τα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας αυτής δικαιώματα και το οποίο, ως εκ τούτου, πρέπει να τύχει συσταλτικής ερμηνείας (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση ACI Adam κ.λπ., EU:C:2014:254, σκέψη 23).

23 Συγκεκριμένα, η ερμηνεία της έννοιας της παρωδίας πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να μη θίγει την πρακτική αποτελεσματικότητα της ούτως θεσπισθείσας εξαιρέσεως και να μην έρχεται σε αντίθεση με τον σκοπό της (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση Football Association Premier League κ.λπ., C-403/08 και C-429/08, EU:C:2011:631, σκέψη 163).

24 Το γεγονός ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29 εισάγει εξαίρεση δεν συνεπάγεται, επομένως, περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της διατάξεως αυτής βάσει προϋποθέσεων, όπως οι μνημονευόμενες στη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως, οι οποίες δεν απορρέουν ούτε από το σύνηθες νόημα του όρου «παρωδία» στην καθημερινή γλώσσα ούτε από το περιεχόμενο της διατάξεως αυτής.

25 Όσον αφορά τον σκοπό που επιδιώκει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, επιβάλλεται η υπόμνηση των εν γένει επιδιωκόμενων από την οδηγία αυτή σκοπών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 3 αυτής, ο σκοπός της εναρμονίσεως η οποία συμβάλλει στην υλοποίηση των τεσσάρων ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς και βασίζεται στον σεβασμό των θεμελιωδών αρχών του δικαίου, ιδίως δε της ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης της διανοητικής ιδιοκτησίας, της ελευθερίας της εκφράσεως και του δημοσίου συμφέροντος. Γίνεται δε δεκτό ότι η παρωδία αποτελεί πρόσφορο μέσο για την έκφραση απόψεων.

26 Περαιτέρω, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2001/29, οι εξαιρέσεις από τα δικαιώματα των άρθρων 2 και 3 της οδηγίας αυτής, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 5 αυτής, αποβλέπουν στη διατήρηση «δίκαιης ισορροπίας» μεταξύ ιδίως των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των δημιουργών, αφενός, και των χρηστών των προστατευόμενων έργων, αφετέρου (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις Padawan, EU:C:2010:620, σκέψη 43, και Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, σκέψη 132).

27 Συνεπώς, η εφαρμογή, σε συγκεκριμένη κατάσταση, της εξαιρέσεως λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, πρέπει να επιτυγχάνει μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων και των δικαιωμάτων των αναφερόμενων στα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας αυτής προσώπων και, αφετέρου, της ελευθερίας εκφράσεως του χρήστη ενός προστατευομένου έργου ο οποίος επικαλείται την εξαίρεση λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια'.

28 Προκειμένου να εξακριβωθεί αν, σε συγκεκριμένη κατάσταση, η εφαρμογή της εξαιρέσεως λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, επιτυγχάνει την ισορροπία αυτή, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι περιστάσεις της προκειμένης υποθέσεως.

29 Συγκεκριμένα, όσον αφορά την αχθείσα ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαφορά, επισημαίνεται ότι, κατά τους Vandersteen κ.λπ., καθόσον στο επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο τα πρόσωπα τα οποία, στο πρωτότυπο έργο, μαζεύουν τα πεταμένα κέρματα έχουν αντικατασταθεί από έγχρωμα άτομα με καλυμμένο πρόσωπο, το σχέδιο αυτό μεταδίδει εισάγον δυσμενείς διακρίσεις μήνυμα με αποτέλεσμα να συνδέεται το προστατευόμενο έργο με αυτού του είδους το μήνυμα.

30 Εφόσον τούτο πράγματι ισχύει, γεγονός που οφείλει το αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, επιβάλλεται η υπόμνηση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω φυλής, χρώματος και εθνοτικής καταγωγής, όπως η αρχή αυτή έχει συγκεκριμενοποιηθεί με την οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180, σ. 22), και επιβεβαιωθεί ιδίως με το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

31 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι κάτοχοι των κατά τα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας 2001/29 δικαιωμάτων, όπως οι Vandersteen κ.λπ., έχουν καταρχήν έννομο συμφέρον να μη συνδέεται το προστατευόμενο έργο με τέτοιου είδους μήνυμα.

32 Απόκειται, κατά συνέπεια, στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, αν η εφαρμογή της εξαιρέσεως λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, εφόσον το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο συγκεντρώνει τα μνημονευόμενα στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως ουσιαστικά χαρακτηριστικά, επιτυγχάνει τη δίκαιη ισορροπία στην οποία γίνεται αναφορά στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως.

33 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι ουσιαστικά χαρακτηριστικά της παρωδίας είναι, αφενός, ότι αναφέρεται σε υφιστάμενο έργο, εμφανίζοντας παραλλήλως αντιληπτές διαφορές σε σχέση με αυτό, και, αφετέρου, ότι συνιστά εκδήλωση χιούμορ ή διακωμωδήσεως. Η έννοια της «παρωδίας», κατά τη διάταξη αυτή, δεν υπόκειται σε προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες η παρωδία πρέπει να έχει δικό της πρωτότυπο χαρακτήρα, πέραν του να παρουσιάζει αντιληπτές διαφορές σε σχέση με το παρωδούμενο πρωτότυπο έργο, πρέπει να μπορεί εύλογα να αποδοθεί σε πρόσωπο άλλο από τον δημιουργό του πρωτότυπου έργου, πρέπει να αφορά το ίδιο το πρωτότυπο έργο ή πρέπει να αναφέρει την πηγή του παρωδούμενου έργου.

34 Ως εκ τούτου, η εφαρμογή, σε συγκεκριμένη κατάσταση, της εξαιρέσεως λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, πρέπει να επιτυγχάνει μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων και των δικαιωμάτων των αναφερόμενων στα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας αυτής προσώπων και, αφετέρου, της ελευθερίας εκφράσεως του χρήστη ενός προστατευόμενου έργου ο οποίος επικαλείται την εξαίρεση λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια'.

35 Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, αν η εφαρμογή της εξαιρέσεως λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29, εφόσον το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο συγκεντρώνει τα εν λόγω ουσιαστικά χαρακτηριστικά της παρωδίας, επιτυγχάνει τη δίκαιη αυτή ισορροπία.

Επί των δικαστικών εξόδων

36 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) **Η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, έννοια της «παρωδίας» αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης.**

2) **Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια', της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι ουσιαστικά χαρακτηριστικά της παρωδίας είναι, αφενός, ότι αναφέρεται σε υφιστάμενο έργο, εμφανίζοντας παραλλήλως αντιληπτές διαφορές σε σχέση με αυτό, και, αφετέρου, ότι συνιστά εκδήλωση χιούμορ ή διακωμωδήσεως. Η έννοια της «παρωδίας», κατά τη διάταξη αυτή, δεν υπόκειται σε προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες η παρωδία πρέπει να έχει δικό της πρωτότυπο χαρακτήρα, πέραν του να παρουσιάζει αντιληπτές διαφορές σε σχέση με το**

παρωδούμενο πρωτότυπο έργο, πρέπει να μπορεί εύλογα να αποδοθεί σε πρόσωπο άλλο από τον δημιουργό του πρωτότυπου έργου, πρέπει να αφορά το ίδιο το πρωτότυπο έργο ή πρέπει να αναφέρει την πηγή του παρωδούμενου έργου.

Ως εκ τούτου, η εφαρμογή, σε συγκεκριμένη κατάσταση, της εξαιρέσεως λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια′, της οδηγίας 2001/29, πρέπει να επιτυγχάνει μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων και των δικαιωμάτων των αναφερόμενων στα άρθρα 2 και 3 της οδηγίας αυτής προσώπων και, αφετέρου, της ελευθερίας εκφράσεως του χρήστη ενός προστατευόμενου έργου ο οποίος επικαλείται την εξαίρεση λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια′.

Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, αν η εφαρμογή της εξαιρέσεως λόγω παρωδίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ια′, της οδηγίας 2001/29, εφόσον το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο συγκεντρώνει τα εν λόγω ουσιαστικά χαρακτηριστικά της παρωδίας, επιτυγχάνει τη δίκαιη αυτή ισορροπία.

(υπογραφές)